

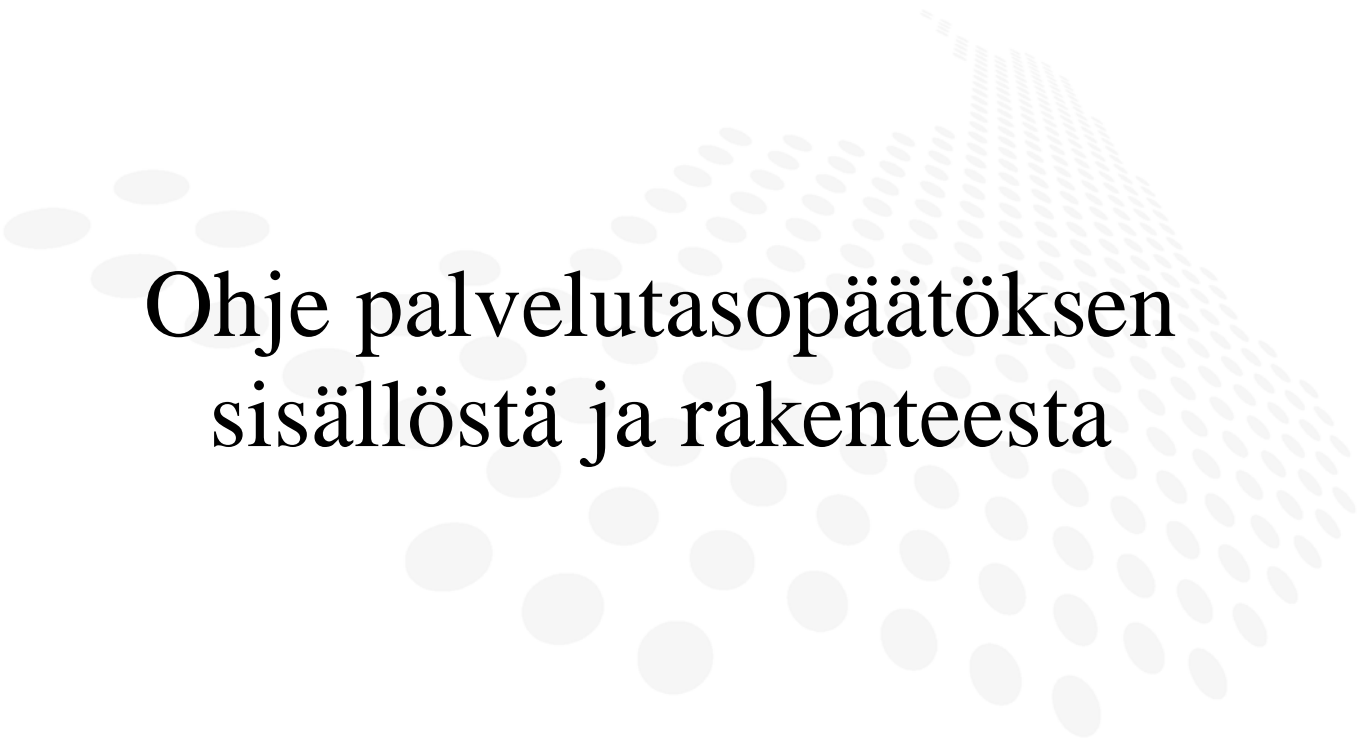
Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta

Sisäinen turvallisuus

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA 17/2013

SISÄASIAINMINISTERIÖ
Sisäinen turvallisuus

Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta

Helsinki 2013

Sisäasiainministeriö
Monistamo
Helsinki 2013

ISSN 1236-2840
ISBN 978-952-491-854-1 (nid.)
ISBN 978-952-491-855-8 (PDF)

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Työryhmä: Ohje alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta Puheenjohtaja: Taito Vainio Sihteeri: Taito Vainio		Julkaisun laji Julkaisu	
		Toimeksiantaja Sisäasiainministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 16.5.2012	
Julkaisun nimi Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä			
<p>Pelastuslain 29 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämistä. Päätös on voimassa määrääjän.</p> <p>Tämän ohjeen tarkoituksena on ohjata alueen pelastustoimen palvelutasopäätösprosessia ja määrittellä, millainen on palvelutasopäätöksen rakenne ja sisältö. Palvelutasopäätöksen tulee sisältää ainakin tässä ohjeessa mainitut asiat. Palvelutasopäätöksessä voi olla myös muita asioita sen mukaan kuin alueen pelastustoimi katsoo sen tarpeelliseksi.</p> <p>Ohjeessa on keskitytty pelastuslain asettamiin velvoitteisiin. Tämän lisäksi ohjeessa on otettu huomioon muistakin laeista pelastustoimelle tulevia velvoitteita tai asioita, jotka ovat sopimuksenvaraisia.</p>			
Avainsanat (asiasanat) Palvelutaso, palvelutasopäätös, pelastustoimi			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-855-8 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut /2013		ISSN 1236-2840	ISBN ISBN 978-952-491-854-1 (nid.)
Kokonaissivumäärä 28	Kieli Suomi	Hinta 25 € + alv	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

SISÄASIAINMINISTERIÖ

OHJE SM018:00/2012

30.9.2013

OHJE PALVELUTASOPÄÄTÖKSEN SISÄLLÖSTÄ JA RAKENTEESTA

Sisäasiainministeriö hyväksyy ohjeen otettavaksi käyttöön.

Pelastusylijohtaja

Pentti Partanen

Pelastusylitarkastaja

Taito Vainio

Sisällys

1 Yleistä.....	7
1.1 Lainsäädäntö	7
1.2 Toiminnan painopisteet ja strategiset päämäärät	8
1.3 Palvelutasopäätösprosessi.....	9
2 Palvelutasopäätöksen perusteet	11
2.1 Meneillään olevan palvelutasokauden arviointi.....	11
2.2 Uhkien ja riskien arviointi	12
2.3 Toiminnan tavoitteiden ja suorituskyvyn arviointi	12
2.4 Palvelutasopäätöksen toteutumisen seuranta ja arviointi	13
2.5 Johtopäätös.....	13
3 Palvelutasopäätös.....	13
3.1 Lakisääteiset tehtävät	13
3.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus.....	13
3.1.2 Pelastustoimelle kuuluva valistus ja neuvonta	14
3.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi.....	15
3.1.4 Palontutkinta	15
3.1.5 Valvontatehtävät	16
3.1.6 Nuohous.....	17
3.1.7 Pelastustoiminta	17
3.1.7.1 Varautuminen päivittäisiin tilanteisiin	18
3.1.7.2 Varautuminen häiriötilanteisiin	20
3.1.7.3 Poikkeusolot	22
3.1.8 Pelastustoimen ohjeet ja suunnitelmat	24
3.1.9 Öljyntorjunta.....	26
3.2 Muut tehtävät	26
3.2.1 Ensihoitopalvelut	26
3.2.2 Kansainvälinen toiminta.....	26
3.2.3 Valmiussuunnittelun tukeminen	27
4 Kehittämissuunnitelma.....	27

1 Yleistä

1.1 Lainsäädäntö

Pelastuslain 27 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista pelastuslaissa sille säädettyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä;
- 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
- 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Edellä mainitun lisäksi pelastuslaitos:

- 1) voi suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos ensihoitopalvelun järjestämisestä yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kesken on sovittu terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n 2 momentin perusteella;
- 2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu;
- 3) huolehtii öljyntorjunnasta ja muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädettyistä tehtävistä.

Pelastuslaitokselle 27 §:n 2 momentissa säädetyt tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Pelastuslain 28 §:n mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa.

Pelastuslain 29 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Päätös on voimassa määräajan.

Palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi.

Pelastuslain 85 §:n mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä. Tässä tarkoituksessa aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta alueen pelastustoimelta tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Jos palvelutasossa on huomattavia epäkohtia eikä niitä korjata aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, aluehallintovirasto voi pelastuslain 105 §:n 2 momentissa säädettyllä tavalla velvoittaa alueen pelastustoimen saattamaan palvelut tässä laissa vaaditulle tasolle.

Tämän ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa palvelutasopäätösprosessia ja palvelutasopäätöksen sisältöä ja rakennetta.

1.2 Toiminnan painopisteet ja strategiset päämäärät

Sisäasiainministeriön johdolla valmistellaan valtakunnallinen pelastustoimen strategia. Strategiassa määritellään painopisteet ja keskeiset toimintalinjat, joilla pelastustoimi vastaa tulevaisuuden haasteisiin. Strategian tarkoituksena on antaa yleisiä perusteita mm. pelastustoimen tehtävistä vastaaville pelastuslaitoksille. Pelastustoimen strategia tarkistetaan hallituskausittain tai toimintaympäristön muutosten sitä edellyttäessä.

Toiminnan painopisteisiin ja strategiaan päämääriin liittyvät myös valtakunnallisesti määritetyt yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Pelastustoimen valtakunnalliset vaikuttavuustavoitteet määritellään sisäasiainministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Vaikuttavuustavoitteet pyritään määrittämään siten, että ne ovat konkreettisia ja mitattavia.

Alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä tulee ilmetä selkeästi alueen pelastustoimen toiminnan painopisteet ja strategiset tavoitteet sekä se, miten palvelutasopäätöksessä on otettu huomioon valtakunnallinen pelastustoimen strategia. Lisäksi pelastuslai-

toksen toimintaan vaikuttavat kunnalliset, alueelliset ja maakunnalliset painopisteet ja strategiat.

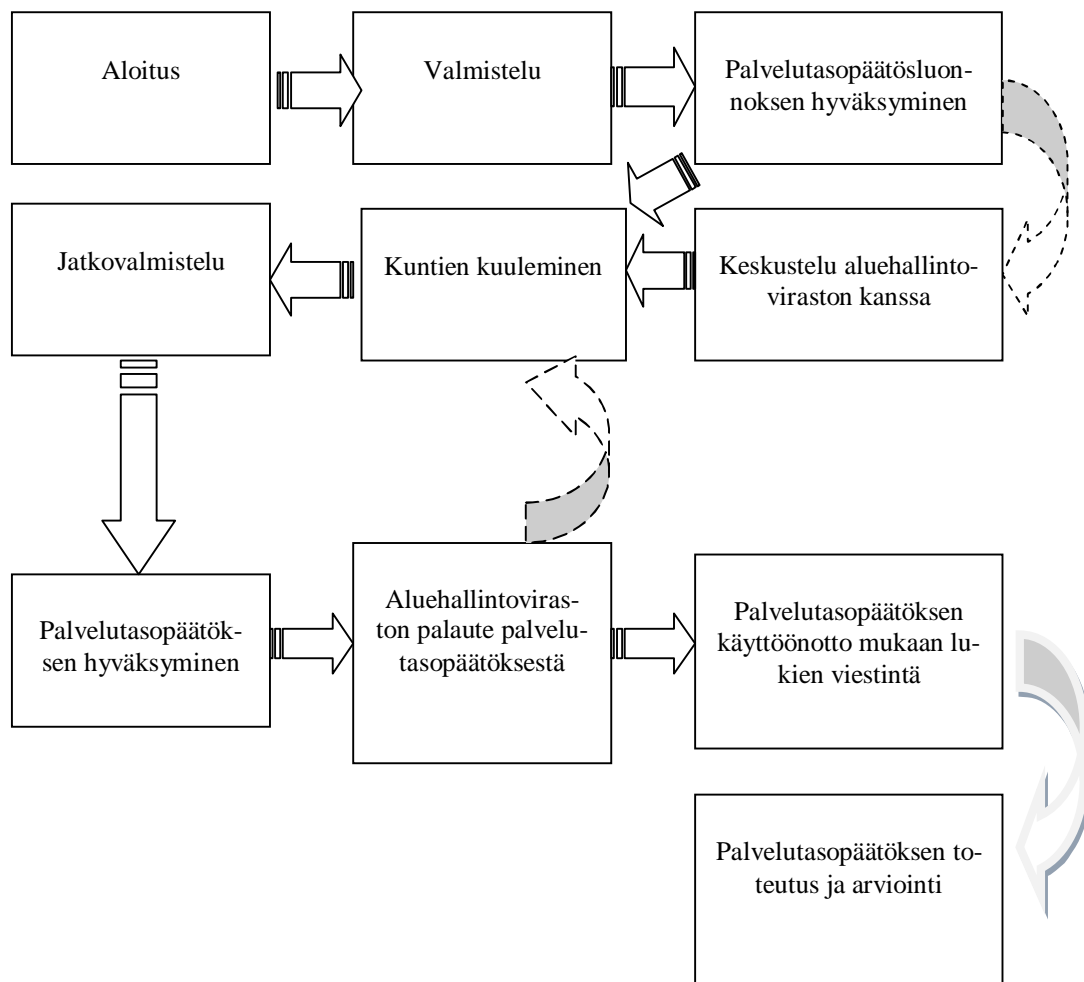
Palvelutasopäätöksessä tehdään konkreettiset, mitattavat päätökset palvelujen sisällöstä ja tasosta siten kuin ohjeen luvussa 3 määritellään.

1.3 Palvelutasopäätösprosessi

Pelastuslain 29 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätös on voimassa määräajan ja se on toimitettava aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi.

Palvelutasopäätösprosessissa on tarkoitus kuvata valmistelun vaiheet. Palvelutasopäätösprosessia on kuvattu alla olevassa kuvassa. Palvelutasopäätöksen valmisteluprosessi on kuvattu siten, että siitä ilmenevät valmistelun vaiheet sekä varsinaiset päätökset palvelutasosta. Palvelutasopäätös perusteineen tulee olla nähtävillä esim. julkisilla verkkosivuilla lukuun ottamatta salassa pidettäviä osia.

Jos palvelutasopäätöksessä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n mukaan salassa pidettäviä osia, on ne hyvä erottaa omiksi osikseen.

Kuva 1. Esimerkki palvelutasopäätösprosessista

Palvelutasopäätösprosessi etenee esim. kuvassa 1 kuvatulla tavalla:

1. Kuvataan, miten päätös valmistelun aloittamisesta tehdään.
2. Valmistelun tarkoituksena on kuvata, ketkä valmistelevat palvelutasopäätösluonnoksen ja miten valmistelu tapahtuu.
3. Palvelutasopäätösluonnoksen hyväksymismenettelystä ilmenee, miten luonnos hyväksytään lähetettäväksi kuntien kuultavaksi. Jo tässä vaiheessa on suositeltavaa pyytää aluehallintoviraston alustava kanta palvelutasopäätösluonnokseen.
4. Kuntien kuulemisessa kuvataan, miten kuuleminen tapahtuu.
5. Jatkovalmistelussa kuvataan, miten kuntien kuulemisen tulokset otetaan huomioon valmistelussa.

6. Palvelutasopäätöksen hyväksymisessä kuvataan, miten hyväksyminen jatkovalmistelun pohjalta tapahtuu ja miten luonnosta on muutettu kuntien kuulemisen seurauksena.
7. Hyväksytty palvelutasopäätös lähetetään aluehallintovirastolle, jonka tulee antaa palaute palvelutasopäätöksestä. Aluehallintovirasto joko pyytää lähettäjää täydentämään palvelutasopäätöstä tai antaa lähettäjälle vastauksen, että täydennystarvetta ei ole.
8. Jos aluehallintovirasto pyytää täydentämään palvelutasopäätöstä, se menee uudelleen jatkovalmisteluun. Tällöin aluehallintovirasto osoittaa selkeästi täydennystarpeet.
9. Jatkovalmistelussa tehdään aluehallintoviraston edellyttämät muutokset ja hyväksytään palvelutasopäätös täydennettynä.
10. Palvelutasopäätöksen käyttöönotto tarkoittaa sitä, että päätöksestä informoidaan alueen väestöä ja että palvelutasopäätös on kaikkien nähtävillä julkisilla verkkosivuilla.
11. Palvelutasopäätöksen toteutus ja arviointi, jotka vaikuttavat uuden palvelutasopäätöksen valmisteluun.

Kuvassa 1 on esimerkki palvelutasopäätösprosessista. Palvelutasopäätösprosessin kuvuksesta tulee selvitä pelastustoimen alueella toteutettava palvelutasopäätösprosessi.

2 Palvelutasopäätöksen perusteet

Pelastuslain 28 §:n mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa.

Palvelutasopäätöksen tulee perustua meneillään olevan palvelutasokauden arvioinnin, uhkien arvioinnin ja edellisen kauden kehittämissuunnitelman pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin.

2.1 Meneillään olevan palvelutasokauden arviointi

Meneillään olevaa palvelutasokautta arvioidaan alueen pelastustoimen toiminnan painopisteiden ja strategisten tavoitteiden pohjalta ja tilastoja käyttäen. Palvelutasokauden arvioinnissa mittarina käytetään palvelutasopäätöksessä päätettyjen konkreettisten tavoitteiden saavuttamista ja verrataan myös palvelutasoa valtakunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin.

2.2 Uhkien ja riskien arviointi

Pelastuslain 29 §:n mukaan palvelutasopäätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä.

Riskit arvioidaan päivittäisten tilanteiden, häiriötilanteiden, poikkeusolojen ja väestönsuojelutilanteiden näkökulmasta. Pelastuslaitos arvioi em. riskejä myös oman toiminnan jatkuvuuden kannalta.

Päivittäisten tilanteiden riskit arvioidaan kulloinkin voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti.

Häiriötilanteiden uhat ovat sellaisia, joissa tarvitaan useiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintaa. Uhkien arvioinnissa otetaan huomioon Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS, 2010) kuvatut uhkamallit ja arvioidaan, mitkä uhkamallit ovat mahdollisia pelastustoimen alueella ja millaista toimintakykyä ne edellyttävät. Häiriötilanteiden uhkiin vastataan viranomaisten säännönmukaisilla toimivaltuuksilla.

Poikkeusolojen uhat johdetaan Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa kuvattujen uhkamallien perusteella. Eräät YTS:n uhkamallit ovat sellaisia, että niiden hallinnassa tarvitaan valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia. Valmiuslain mukaiset toimivaltuudet ovat käytettävissä, jos ne on saatettu voimaan valmiuslain 6 §:n mukaisesti eduskunnan päätöksellä. Valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia voidaan kuitenkin käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Poikkeusoloja varten sotilasviranomaiset huolehtivat siitä, että pelastusviranomaiset saavat käyttöönsä tarpeelliset tiedot normaali- ja poikkeusolojen sotilaallisten riskien ja uhkien arvioimista varten. Tällaisia tietoja ovat mm. sotilaallinen uhka siviiliväestölle, omaisuudelle ja ympäristölle, sotilaallisen toiminnan vaikutus pelastustoimen järjestykseen, väestön suojaamiseen, evakuointitarpeeseen ja evakuointien toteuttamiseen sekä pelastustoimintaan. Lisäksi tulee varautua poikkeusoloissa väestönhälytystoiminnassa tarvittavien tietojen saamiseen ilmasta uhkaavissa vaarasta (sisäasiainministeriön ja puolustusministeriön välinen sopimus menettelytavoista puolustusvoimien osallistuessa pelastustoimintaan sekä muista pelastustointa koskevista yhteistoimintajärjestelyistä).

2.3 Toiminnan tavoitteiden ja suorituskyvyn arviointi

Toiminnan tavoitteet ja niiden edellyttämä suorituskyky määritellään riskienarvioinnin perusteella. Toiminnan tavoitteiden ja suorituskyvyn määrittelyssä otetaan huomioon pelastustoimen alueen erityispiirteet. Määrittelyjen tarpeiden ja tavoitteiden perusteella tehdään luvussa 3 mainituista asioista palvelutasopäätös.

2.4 Palvelutasopäätöksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Alueen pelastustoimi ja pelastuslaitos seuraavat palvelutasopäätöksen toteutumista ja arvioivat toteutumisen perusteella, onko palvelutasopäätöstä tarpeen muuttaa palvelutasopäätöskauden aikana. Palvelutasopäätöstä voi olla tarpeen muuttaa, jos riskeissä tai toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

2.5 Johtopäätös

Edellä mainittujen kohtien perusteella tehdään johtopäätökset, joiden mukaan palvelutasopäätöksen painopisteitä valitaan. Olennaista on ottaa huomioon meneillään olevan kauden arvioinnin osoittamat puutteet sekä riskeissä tapahtuvat muutokset ja muuttaa kehittämissuunnitelmaa niiden mukaisesti tulevassa palvelutasopäätöksessä.

3 Palvelutasopäätös

Pelastuslain 29 §:n mukaan palvelutasopäätöksessä on määritettävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Tässä luvussa on kuvattu ne asiat, joista ainakin on päätettävä palvelutasopäätöksessä.

Palvelutasopäätöksessä tulee myös konkreettisesti kuvata palvelut, joita pelastuslaitos tulee palvelutasopäätöksen voimassaoloaikana tuottamaan. Palveluiden tasolla tarkoitetaan esimerkiksi pelastuslaitoksen lakisääteiseen ohjaus-, valistus- neuvonta- ja valvontatehtävään osoittamia henkilötyövuosia tai pelastustoimintaan käytettävien yksiköiden toimintavalmiutta pelastustoimen alueen eri osissa.

Palvelutasopäätöksen voimavarat pitävät sisällään esim. henkilötyövuodet, materiaalit, välineet ja budjetin, joiden avulla palvelutasopäätöksessä päätetty tavoite pyritään saavuttamaan. Voimavarat tulee ilmaista palvelutasopäätöksessä konkreettisesti niin, että panostukset tiettyyn toimintaan tulevat ilmi.

3.1 Lakisääteiset tehtävät

3.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Pelastustoimen ohjauksella tarkoitetaan toimia, joilla pelastuslaitos edistää, tukee ja seuraa pelastuslain velvoitteiden toteutumista. Ohjausvelvoite kattaa ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden ohjaamisen pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden täyttämässä.

Palvelutasopäätöksessä määritetään pelastuslaitoksen viranomaisohjauksen tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet sekä voimavarat tavoitteiden saavuttamiseksi. Määrittystä tehdessä otetaan huomioon mm. pelastussuunnitelmien laatimisen ohjaaminen, poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjaus ja viranomaisen suorittama arviointimenettely sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaaminen.

Osa ohjauksesta voi olla tarkoituksenmukaista toteuttaa muun toiminnan esim. valvonnan yhteydessä tai turvallisuusviestinnän keinoin. Tällöin toiminnan tavoitteet ja voimavarat tulee huomioida erillissuunnitelmissa (valvontasuunnitelma, turvallisuusviestintäsuunnitelma).

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Viranomaisohjauksen tavoitteista
2. Keskeisistä toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi
3. Ohjaukseen käytettävistä voimavaroista

3.1.2 Pelastustoimelle kuuluva valistus ja neuvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Pelastuslaitosten valistus- ja neuvontatehtävää suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään noudattaen pelastustoimen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategian painopisteitä ja keskeisiä toimintalinjoja. Valistus- ja neuvontatehtävän tulee perustua aikaisempaa selkeämmin onnettomuusriskeihin ja toimintaa tulee kohdistaa riskiperusteisesti. Yksityisten ihmisten ja yhteisöjen vastuuta ja valmiuksia turvallisuusasioissa tulee pyrkiä lisäämään.

Palvelutasopäätöksessä määritetään pelastuslaitoksen valistuksen ja neuvonnan tavoitteet ja voimavarat tavoitteiden saavuttamiseksi. Palvelutasopäätöksessä ei ole tarkoituksenmukaista laatia yksityiskohtaisia päätöksiä toiminnan suunnittelusta vaan varsinainen tehtävien toteuttamisen suunnittelu kannattaa tehdä erillisessä turvallisuusviestintäsuunnitelmassa. Palvelutasopäätöksessä voidaan edellyttää yksityiskohtaisemman suunnitelman laatimista ja päättää suunnitelman päivittämisen aikavälistä, seurannasta ja toteutumisen arvioinnista.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Valistuksen ja neuvonnan tavoitteista
2. Turvallisuusviestintäsuunnitelman laatimisesta ja toteutumisen arvioinnista
3. Valistukseen ja neuvontaan käytettävistä voimavaroista

3.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslain 42 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Pelastuslain 43 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Palvelutasopäätöksessä määritetään keskeiset uhkien ja riskien arvioinnin johtopäätelmien pohjalta tunnistetut olennaiset toimijat esim. rakennusvalvontaviranomaiset, ympäristöterveydenhuollon viranomaiset, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimintaviranomaiset, joiden kanssa pelastuslaitoksen on syytä tehdä yhteistyötä. Palvelutasopäätöksessä määritetään keskeiset tavoitteet ja tarkoitus pelastuslaitoksen viranomaisyhteistyölle esim. osallistumiselle paikallisten turvallisuussuunnitelmien laatimiseen. Tarkempi kuvaus yhteistyökeinoista voidaan tehdä esim. valvontasuunnitelmassa. Pelastusviranomaisten muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli tulee myös ottaa huomioon.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Viranomaisyhteistyön järjestelyistä ja tavoitteista
2. Viranomaisyhteistyöhön käytettävistä voimavaroista

3.1.4 Palontutkinta

Pelastuslain 41 §:n mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkinta. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyys ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Palvelutasopäätöksessä päätetään, millaisilla järjestelyillä ja voimavaroilla pelastuslaitos tekee palontutkintaa. Pelastuslaitoksella tulee olla valmius palontutkinnan hoitamiseen. Palvelutasopäätöksessä otetaan huomioon esim. henkilöstön kehittäminen ja muut tarvittavat voimavarat. Palontutkinnan pelastuslaitoskohtaiset ja valtakunnalliset painopisteet vahvistetaan vuosittain.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Palontutkinnan keskeisistä järjestelyistä ja voimavaroista

3.1.5 Valvontatehtävät

Pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Pelastuslain 79 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa määritetään palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien perusteella. Keskeiset käytettävät valvontatoimenpiteet kuvataan valvontasuunnitelmassa (mm. palotarkastus, omavalvonta, asiakirjavalvonta, muu valvonta, yhteistyö muiden viranomaisten kanssa).

Laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (2005/2009), kemikaaliturvallisuuslaissa, on säädetty alueen pelastusviranomaiselle valvontatehtäviä ja erilaisten ilmoitusten käsittelyä. Vaikka kemikaaliturvallisuuslaissa ei ole säädetty näiden tehtävien sisällyttämisestä pelastustoimen palvelutasopäätökseen, kemikaaliturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät sisältyvät pelastuslaitoksien valvontasuunnitelmiin ja toteutetaan pelastuslain valvontatehtävien yhteydessä ja pelastuslaitoksen voimavaroilla. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista ottaa nämä tehtävät huomioon palvelutasopäätöstä laadittaessa. Palvelutasopäätöstä laadittaessa on syytä huomioida, että näiden valvontatehtävien valvonta on säädetty Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle.

Palvelutasopäätöksessä määritetään pelastuslaitoksen valvontatehtävän perusteet, tavoitteet ja voimavarat tavoitteiden saavuttamiseksi. Palvelutasopäätöksessä ei ole tarkoituksenmukaista laatia yksityiskohtaisia päätöksiä toiminnan toteuttamisesta, jotta tarvittaessa valvontasuunnitelmalla voidaan tehdä riskiarviointiin perustuvia vuosittaisia painopistevalintoja myös palvelutasopäätöskaudella. Palvelutasopäätöksessä päätetään käytettävissä olevista voimavaroista, joilla pyritään toteuttamaan valvonta mahdollisimman tehokkaasti ja laadukkaasti.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Valvonnan perusteista ja tavoitteista2. Valvontatehtävään käytettävistä voimavaroista

3.1.6 Nuohous

Pelastuslain 59 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Alueen pelastustoimi voi alueellaan tai osassa sitä:

- 1) tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omana työnä;
- 2) hankkia nuohouspalvelut muulta palvelujen tuottajalta; tai
- 3) sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa.

Pelastuslain 27 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa nuohouspalveluiden asianmukaisesta järjestämisestä. Piirinuohousjärjestelmässä tämä tarkoittaa nuohouspalveluiden asianmukaista hankintamenettelyä sekä laadittujen nuohoussopimusten noudattamisen valvontaa. Pelastuslaitoksen vastuu nuohouspalveluiden järjestämisen asianmukaisuudesta koskee myös sopimusperusteista järjestelmää.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Nuohousjärjestelmän valvonnan tavoitteista, menetelmistä ja niihin käytettävistä voimavaroista

3.1.7 Pelastustoiminta

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
- 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
- 5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;

- 6) 1—5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Alueen pelastustoimi voi pelastuslain 25 §:n mukaan käyttää pelastustoiminnassa apunaan sopimuspalokuntia tai muita pelastusalalla toimivia yhteisöjä sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan. Pelastustoimen viranomaisten tulee pelastuslain 52 §:n mukaan myös mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Pelastustoimen viranomaisilla on tämän mukaan velvollisuus ottaa toiminnassaan huomioon vapaaehtoistoiminnan edistämiseen tähtäävät toimenpiteet, joiden on syytä näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä muun muassa pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa. Sopimushenkilöstön osuus on otettava palvelutasopäätöksessä huomioon kuvattaessa pelastuslaitoksen palvelutuotantoa.

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tulee varautua hoitamaan tehtävänsä:

- päivittäisissä tilanteissa
- normaaliolojen häiriötilanteissa
- poikkeusoloissa

Tämä edellyttää turvallisuustilanteen mukaista johtamisjärjestelyiden, pelastustoimen muodostelmien ja yhteistoiminnan suunnittelua, valmiussuunnittelua ja varautumista sekä oman toiminnan turvaamista. Ohjeessa käsitellään varautumiseen liittyviä kysymyksiä eri turvallisuustilanteissa siltä osin kuin tehtävät tai toimivaltuudet muuttuvat seuraavalla turvallisuustasolla.

3.1.7.1 Varautuminen päivittäisiin tilanteisiin

Pelastuslain 33 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Pelastuslaitoksen johdolla tehtävä hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat.

Pelastustoiminnan muodostelmien hälyttäminen tapahtuu hälytysohjeen perusteella. Hälytysohjeessa on määriteltävä perusteet tehtävien jakamiseksi kiireellisyysluokkiin A, B, C ja D.

Tehokas pelastustoiminta edellyttää toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä tulee suunnitella siten, että sen avulla pystytään selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastustoimen alueella sovellettavasta johtamisjärjestelmästä päätetään palvelutasopäätöksessä. Johtamisjärjestelmästä tulee selvittää muodostelmien johtamisen rakentuminen. Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on mainittu yleiset periaatteet, joiden mukaan pelastustoiminta suunnitellaan. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusajan tulee täytyä vähintään 50 %:ssa tehtävistä.

Palvelutasopäätöksessä päätetään ensimmäisen yksikön - ja pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteutumisen prosenttitavoitteesta. Toimintavalmiusaikatavoitteet voivat vaihdella pelastustoimen alueen eri osissa edellyttäen, että vähimmäistavoite täyttyy kaikissa riskiruuduissa. Aluehallintovirasto valvoo vähimmäistavoitteen eli 50 prosentin täyttymistä.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite prosentteina riskiluokittain (≥ 50 prosentissa tehtäviä)
2. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite prosentteina riskiluokittain (≥ 50 prosentissa tehtäviä)
3. Keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä riskiluokista riippumatta (pelastustoimen strategiassa asetetaan valtakunnallinen tavoite yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta)
4. Johtamisen rakentuminen pelastustoimen alueella
5. Pelastussukellustoiminnan järjestelyt (savu-, kemikaali- ja vesisukellus)
6. Väestön varoittamisjärjestelyt

3.1.7.2 Varautuminen häiriötilanteisiin

Normaaliolojen häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010). Tällaisia ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet kuten myrskytuhot ja vedenpinnan äkillinen nousu sekä säteilyonnettomuudet.

Lähtökohtaisesti pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet tulee voida suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti myös häiriötilanteissa. Erityisesti laajamittaisissa häiriötilanteissa pelastustoimen voimavarat saatetaan käytännössä kuitenkin joutua suuntaamaan ensisijassa turvallisuuden kannalta merkittäviin tehtäviin. Pelastuslain 28 §:n mukaan olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen. Tämä edellyttää yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa tehtävää etukäteissuunnittelua, joka sisältää mm. tärkeysjärjestyksen periaatteiden määrittämistä sekä hätäkeskuksen ja pelastuslaitoksen johto- tai tilannekeskuksen tehtäväjaon yhteensovittamista.

Pelastustoimen tehtävät häiriötilanteissa eivät poikkea sisällöllisesti siitä, mitä ne ovat päivittäisessä toiminnassa. Myös häiriötilanteissa pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaan pelastustoimen alueen palvelutasopäätöksessä tulee päättää, missä ajassa suuronnettomuusvalmius kyetään perustamaan. Suuronnettomuusvalmius tarkoittaa vähintään pelastusyhtymän muodostamaa kokonaisuutta, joka kykenee keskeytyksettömään toimintaan. Alueen pelastustoimi päättää palvelutasopäätöksessään, mikä on riskien perusteella tarvittava suuronnettomuusvalmius. Suuronnettomuusvalmius tulee kyetä perustamaan kahden tunnin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

Pelastuslaitoksen omien voimavarojen lisäksi erityisesti laajamittaisten häiriötilanteiden hoitaminen ja toiminta poikkeusoloissa edellyttää yhteistoimintaa ja sen suunnittelua myös toisten pelastuslaitosten ja muiden viranomaisten kanssa.

Pelastuslain 46 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun siten, kuin 47 §:ssä säädetään sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Säännöksen perusteella esimerkiksi sosiaalitoimen viranomaisilla on velvollisuus suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä pelastustoimen kanssa tulipaloissa asuntonsa menettäneiden majoittaminen siten, että pelastustoiminta tulee suoritetuksi erityisesti tulipalon uhrien näkökulmasta tarkastellen kokonaisuutena tehokkaasti. Muita keskeisiä pelastustoimintaan osallistuvia viranomaisia ovat esimerkiksi poliisi, puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos.

Pelastuslain 47 §:n mukaan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia antamaan pelastusviranomaisille virka-apua ja asiantuntija-apua tai joiden asiantuntemusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan. Suunnittelu toteutetaan pelastuslaitoksen johdolla ja tarvittavassa yhteistyössä edellä tarkoitettujen tahojen kesken. Pelastuslaitoksella on oikeus pyytää suunnittelutyöhön osallistuvilta tahoilta selvityksiä asianomaisten pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista.

Pelastuslain 27 §:n 2 momentin nojalla pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Vastuu normaaliolojen häiriötilanteen hoitamisesta ja johtamisesta saattaa näin ollen kuulua myös muulle kuin pelastustoimen viranomaiselle. Tällaisia saattavat olla esimerkiksi kiireettömät myrskyvaurioiden korjaamistoimet. Koska pelastustoimella on jatkuvat ympärivuorokautiset johtamis- ja toimintavalmiudet, on näitä valmiuksia tarkoituksenmukaista hyödyntää myös tilanteissa, joissa päävastuu on muulla viranomaisella (Pelastustoimen strategia 2025). Pelastuslain 50 §:n mukaan pelastusviranomaisen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pelastuslaitos voi tuottaa esimerkiksi tilannekuvan ylläpitämiseen liittyviä palveluita.

Pelastuslaitoksen tulee määritellä ja kyetä huolehtimaan seuraavista asioista häiriötilanteissa:

- Suuronnettomuusvalmiuden määrittely ja kokoamisaika
- Avun antamisen periaatteet toiselle pelastuslaitokselle ja avun pyytämisen periaatteet toiselta pelastuslaitokselta
- Hälytysohjeesta poikkeava yksiköiden hälyttäminen ja tehtävien asettaminen tärkeysjärjestykseen (yhteistyö Hätäkeskuslaitoksen kanssa)
- Johto- tai tilannekeskuksen perustaminen ja henkilöstö mukaan lukien tilanteet, joissa tarvitaan pelastustoimintaan osallistuvia muita viranomaisia
- Miten ja millä järjestelmillä tilannekuva kerätään, ylläpidetään ja jaetaan
- Toiminta, johtaminen ja voimavarat pitkäkestoisissa tilanteissa
- Suunnitelma, miten toteutetaan pelastustoimintaan velvollisten viranomaisten osallistuminen pelastustoimintaan
- Muille viranomaisille annettavan virka-avun perusteet (tarjottava kalusto, varusteet, henkilöstö ja asiantuntemus)

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Varautumisen perusteista ja tavoitteista
2. Yllä mainittujen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista suunnitelmista, niiden päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista
3. Varautumiseen käytettävistä voimavaroista

3.1.7.3 Poikkeusolot

Valmiuslain 3 §:n mukaan poikkeusoloja ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.

Valmiuslain 6 §:n mukaan poikkeusolojen olemassaolon toteaa valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa ja käyttöönottoasetuksesta päättää lopullisesti eduskunta.

Pelastustoimen varautumistehtävistä poikkeusoloihin on säädetty sekä pelastuslaissa että valmiuslaissa. Pelastuslain 2 §:n mukaan toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Valmiuslain 12 §:n mukaan valtion viranomaisten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Samoin kuin normaalioloissa perustuu poikkeusolojen varalta suunniteltava valmius uhkien arviointiin. Perusteet arvioinnille saadaan mm. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta ja sotilasviranomaisilta. Uhkien arvioinnin perusteella päätetään tarvittavasta suorituskyvystä, joka koostuu mm. johtamisjärjestelmästä, kyvystä suojata, varoittaa ja

evakuoida väestöä, pelastuslaitoksen omista resursseista, muilta pelastuslaitoksilta saatavista resursseista, pelastustoimintaan osallistuvien muiden viranomaisten resursseista sekä valmiuslain perusteella perustettavista muodostelmista. Suorituskyky kuvataan mahdollisimman konkreettisesti arvioimalla esimerkiksi kuinka monella onnettomuuspaikalla ja miten pitkään varatut muodostelmat voivat työskennellä yhtäaikaaisesti, kuinka suuri osa väestöstä voidaan suojata, varoittaa ja evakuoida. Perusteina suorituskyvyn arvioinnille suhteessa uhkiin voidaan käyttää mm. pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjetta, pelastustoimen valmiussuunnitteluohjetta, evakuoitaisuunnitteluohjetta, aikaisempien toteutuneiden suurten häiriötilanteiden, kuten myrskyjen, pelastustoimista saatuja kokemuksia ja Suomen kansainvälisen pelastustoiminnan varalle olevan valmiuden mitoitusta (INSARAG Guidelines).

Poikkeusoloiksi todetussa erityisen vakavassa suuronnettomuudessa ja sen välittömässä jälkitilassa voidaan määrätä oleskelu- ja liikkumisrajoituksista esimerkiksi alueilla, joilla säteilyarvot ovat kohonneet vaarallisen korkeiksi ydinvoimaonnettomuuden seurauksena. Lisäksi voidaan määrätä Suomessa asuvan velvollisuudesta suorittaa sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä sekä väestönsuojeluorganisaation johto- ja erityistehtäviä, hätäkeskustehtäviä taikka muita näihin rinnastettavia, väestön suojelemiseksi välttämättömiä tehtäviä (*Väestönsuojeluvelvollisuus*). Väestönsuojeluvelvollisuus suuronnettomuustilanteessa voisi tulla sovellettavaksi silloin, kun pelastuslain mukainen velvollisuus osallistua pelastustoimintaan ei riittäisi tai tarvittaisiin pidempiaikaista toimintaa.

Poikkeusoloihin varautumiseen kuuluu myös oman toiminnan jatkuvuudesta huolehtiminen siten, että varmistetaan esimerkiksi polttoaineiden ja varaosien saatavuus.

Pelastuslaitoksen tulee määritellä ja kyetä huolehtimaan seuraavista asioista poikkeusoloissa:

- Oman toiminnan jatkuvuudesta huolehtiminen
- Valmiuslaissa säädetty pelastustoimen varautuminen
- Pelastustoimen alueen kaikkien pelastustoimintaan käytettävissä olevien voimavarojen määrittely sekä niiden suorituskyky

Tämän lisäksi pelastuslaitoksen tulee varautua pelastustoimen valmiuslain 3 §:n kohdan 1 mukaisen aseelliseen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavaan hyökkäykseen ja sen välittömään jälkitilaan tai kohdan 2 mukaiseen huomattavaan aseelliseen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavaan hyökkäyksen uhkaan.

Tätä varten pelastuslaitoksen tulee määritellä:

- Väestön varoittamisen varmistaminen
- Väestön suojaaminen (väestönsuojat, tilapäiset suojat)

- Valmiuslain 121 §:n nojalla toteutettavat väestön evakuointijärjestelyt (väestön siirtäminen alueelta ja alueelle siirretyn väestön vastaanottaminen)
- Johtamisjärjestelmän täydentäminen tarvittaessa alajohtoportailta sekä johdokeskusten perustaminen, henkilöstö ja suojaaminen
- Pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelumuodostelmien mitoittaminen ja perustaminen
- Pelastustoimen johdolla tapahtuvan yhteistoiminnan suunnittelun toteuttaminen (Pelastuslaki 46 ja 47 §)
- Geneven yleissopimusten mukaista suojaa nauttivan organisaation määrittäminen
- Pelastustoimen vastuulla olevan väestönsuojeluhenkilöstön varaaminen, kouluttaminen ja harjoitukset
- Pelastustoimen tarvitseman kaluston ja rakennusten varaaminen
- Omatoimisen varautumisen järjestelyjen tukeminen
- Tarvittaessa omatoimisen varautumisen aluejako suojelupiireiksi, -lohkoiksi ja -yksiköiksi sekä niiden johtamisjärjestelmä

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Yllä mainittujen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista suunnitelmista, niiden päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista2. Tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista

3.1.8 Pelastustoimen ohjeet ja suunnitelmat

Pelastuslain 30 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (*sammutusvesisuunnitelma*) yhteistyössä pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien ja pelastustoimen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaitosten (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat palvelutasopäätöksessä määritellyjä onnettomuusuhkia. Sammutusvesisuunnitelman hyväksyy alueen pelastustoimi.

Pelastuslain 33 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisien sekä Häätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten 44 §:n mukainen yhteistoiminta ja 45 §:n mukainen avunanto.

Pelastuslain 47 §:n mukaan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia antamaan pelastusviranomaisille virka-apua ja asiantuntija-apua tai joiden asiantun-

temusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista.

Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on:

- 1) ydinenergialain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu ydinlaitos;
- 2) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 30 §:n 1 momentissa tai 62 §:n 1 momentissa tarkoitettu tuotantolaitos, josta toiminnanharjoittajan tulee laatia turvallisuusselvitys;
- 3) ympäristönsuojelulain (86/2000) 45 a §:n 2 momentissa tarkoitettu kaivannaisjätteen jätealue;
- 4) vaarallisten aineiden kuljetuksesta rautatiellä annetun valtioneuvoston asetuksen (195/2002) 32 §:n mukainen järjestelyratapiha; tai
- 5) vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueella annetun valtioneuvoston asetuksen (251/2005) 8 §:n mukainen satama-alue.

Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta sekä järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi.

Pelastuslain 79 §:n mukaista valvontasuunnitelmaa on käsitelty tämän ohjeen kohdassa 3.1.5.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Yllä mainittujen suunnitelmien päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista2. Tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista

3.1.9 Öljyntorjunta

Öljyvahinkojen torjuntalain 7 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa maa-alueen öljyvahinkojen ja alusöljyvahinkojen torjunnasta alueellaan. Se ohjaa myös öljyvahinkojen torjuntaan varautumista alueellaan.

Öljyvahinkojen torjuntalain 12 §:n mukaan alueen pelastustoimella on oltava maaöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Sillä on oltava myös alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma, jos se paikalliset olosuhteet huomioon ottaen on tarpeellinen. Suunnitelmat on laadittava yhdeksi yhtenäiseksi torjuntasuunnitelmaksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vahvistaa alueen pelastustoimen hyväksymän öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Yllä mainittujen suunnitelmien päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista2. Tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista

3.2 Muut tehtävät

3.2.1 Ensihoitopalvelut

Pelastuslaitos voi suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos ensihoitopalvelun järjestämisestä yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kesken on sovittu terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n 2 momentin perusteella.

Palvelutasopäätöksessä kuvataan:

1. Miten pelastuslaitos osallistuu ensihoitopalveluiden järjestämiseen

3.2.2 Kansainvälinen toiminta

Pelastuslain 38 §:n mukaan sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu, sisäasiainministeriö voi Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Sisäasiainministeriö voi myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä.

Jos pelastuslaitos tekee paikallisena sopijapuolena kansainvälisen sopimuksen perusteella yhteistyötä (esim. NORDRED, Suomi-Venäjä, Suomi-Viro, Barents, Arktinen, teollisuusonnettomuus sopimus, paikalliset sopimukset), on palvelutasopäätöksessä määriteltävä sopimuksesta pelastuslaitokselle aiheutuvat velvoitteet.

Siinä laajuudessa, kun pelastuslaitos on sopimuksen perusteella tai muuten sitoutunut osallistumaan kansainväliseen toimintaan, palvelutasopäätöksessä päätetään voimavaroista, joilla on kyettävä mm. seuraavien tehtävien hoitamiseen:

- Kansainvälisten sopimusten perusteella tehdyistä paikallisista sopimuksista aiheutuvat velvoitteet ja voimavarat niiden hoitamiseksi.
- Valtakunnallisen isäntämaan tuen (HNS) edellyttämät toimenpiteet pelastuslaitoksen alueella.
- Kansainväliseen koulutukseen osallistuvan henkilöstön lukumäärä vuosittain.
- Kansainvälisiin operaatioihin käytettävissä olevat henkilöstövoimavarat vuosittain.

Pelastuslaitoksen tulee palvelutasopäätöksessään päättää:

1. Päätetään kansainväliseen toimintaan osallistumisesta (valtakunnallinen toiminta ja paikalliseen sopimukseen perustuva toiminta)
2. Päätetään kansainväliseen toimintaan käytettävistä voimavaroista

3.2.3 Valmiussuunnittelun tukeminen

Pelastuslaitos tukee alueeseensa kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua siten, kuin siitä on sovittu kunnan kanssa.

Palvelutasopäätöksessä päätetään:

1. Kuinka paljon voimavaroja valmiussuunnittelun tukemiseen käytetään vuosittain

4 Kehittämissuunnitelma

Palvelutason kehittämissuunnitelmalla tarkoitetaan niiden toimenpiteiden määrittelyä, joilla palveluita kehitetään toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla.

Palvelutasopäätöksessä arvioidaan myös kehittämistoimien kustannusvaikutukset. Kustannusvaikutukset arvioidaan jaksotettuna palvelutasopäätöksen voimassaoloajaksi.

Tarvittaessa kehittämissuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain talousarvio- ja toimintakertomusprosessien yhteydessä.